

Dopady covid-19 na kulturu a možné důsledky pro lokální život

PhDr. Jindřiška Gregoriniová

Mgr. Robert Bargel

Obsah prezentace

1) Mapování dopadů covidové krize na veřejné kulturní služby ve Středočeském a Olomouckém kraji

Výzkumné šetření NIPOS ve spolupráci se STEM, červen - říjen 2021
(financováno z IP DKRVO Ministerstva kultury)

2) Etnografie divácké žité zkušenosti v prostoru maloměstského kina

Cíl: doložit význam kultury / kulturní infrastruktury pro lokální komunity

Mapování dopadů covidové krize na veřejné kulturní služby ve Středočeském a Olomouckém kraji (léto 2021)

Cíl a metoda výzkumného šetření:

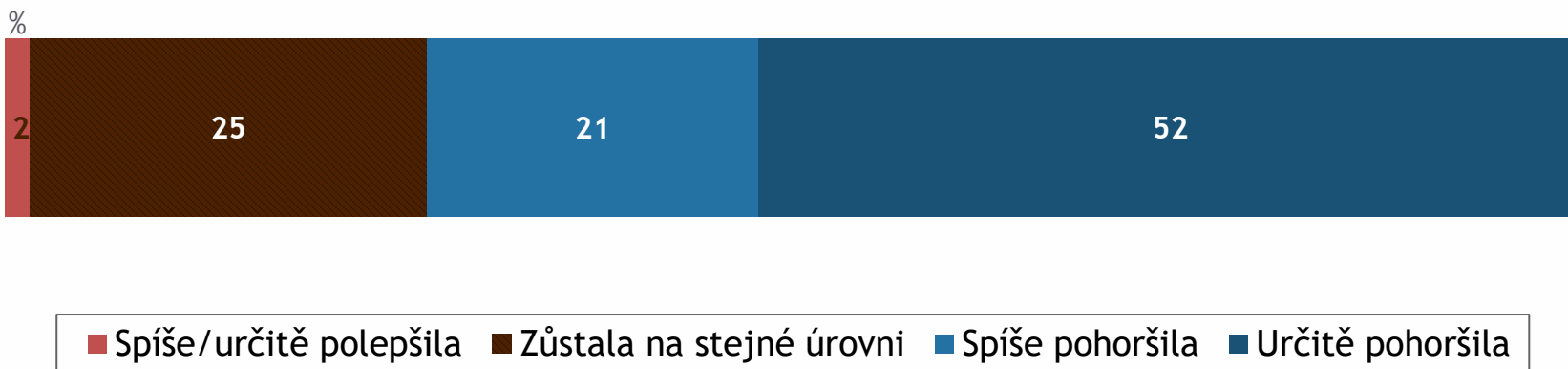
- Cílem bylo analyzovat dopady covid-19 na veřejné kulturní služby u všech tří typů poskytovatelů (zřizované organizace, NNO a podnikatelé), jejich vypořádání se s krizí a očekávání do budoucna.
- Výzkum byl realizován formou dotazníkového šetření ve Středočeském a Olomouckém kraji, celkem bylo osloveno cca 1100 zástupců kulturních subjektů (**dále jen KS**), odpovědělo přes 30% respondentů

Kulturní subjekty (KS) byly členěny dle následující klasifikace:

1. **Kulturní dědictví - hmotné i nehmotné** (např. knihovny, muzea, galerie, památkové objekty, tradiční lidová kultura, spolky věnující se historii)
2. **Umělecká tvorba - živé umění** (vlastní umělecká činnost - profesionální i neprofesionální)
3. **Kulturně-výchovná činnost** (pořádání kulturně-společenských akcí, osvětových aktivit, neformálního vzdělávání - vč. provozu kulturních domů; ediční a nakladatelská činnost)
4. **Produkční činnost** (produkční agentury, festivaly, pomocné technické činnosti)

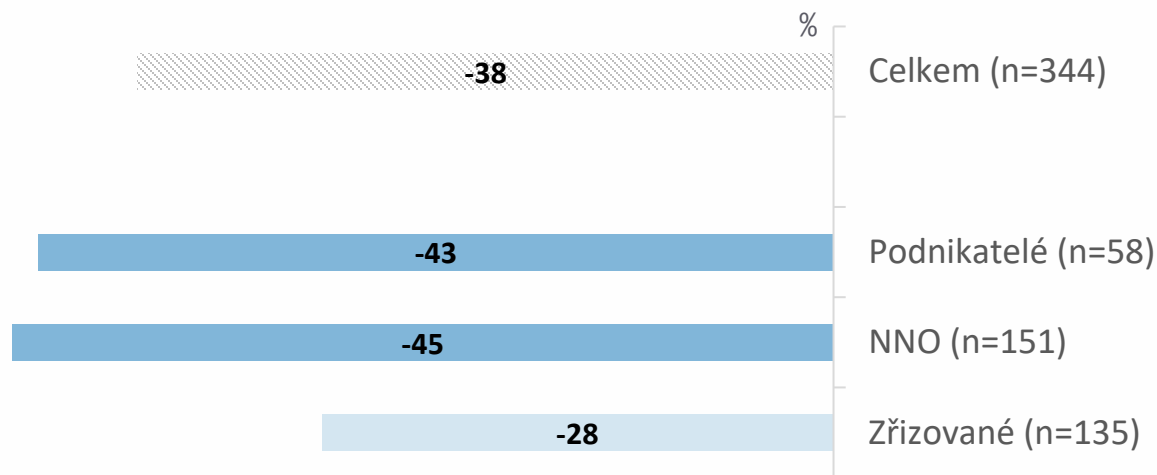
„Pohoršila si, nebo polepšila finančně Vaše organizace během koronavirové krize v porovnání s rokem 2019?“

- Téměř tři čtvrtiny dotázaných KS si během covidové krize finančně pohoršily
- Pro další čtvrtinu (25 %) KS pak koronavirová krize neznamenal žádnou finanční změnu.
- Pouze zlomek oslovených KS (2 %) uvedl, že si během krize polepšil.



**„Jak velký byl, odhadem v procentech, pokles/růst celkových příjmů a výnosů Vaší organizace, když srovnáte celý rok 2020 s celým rokem 2019?“
průměrná změna příjmů a výnosů dle typu KS**

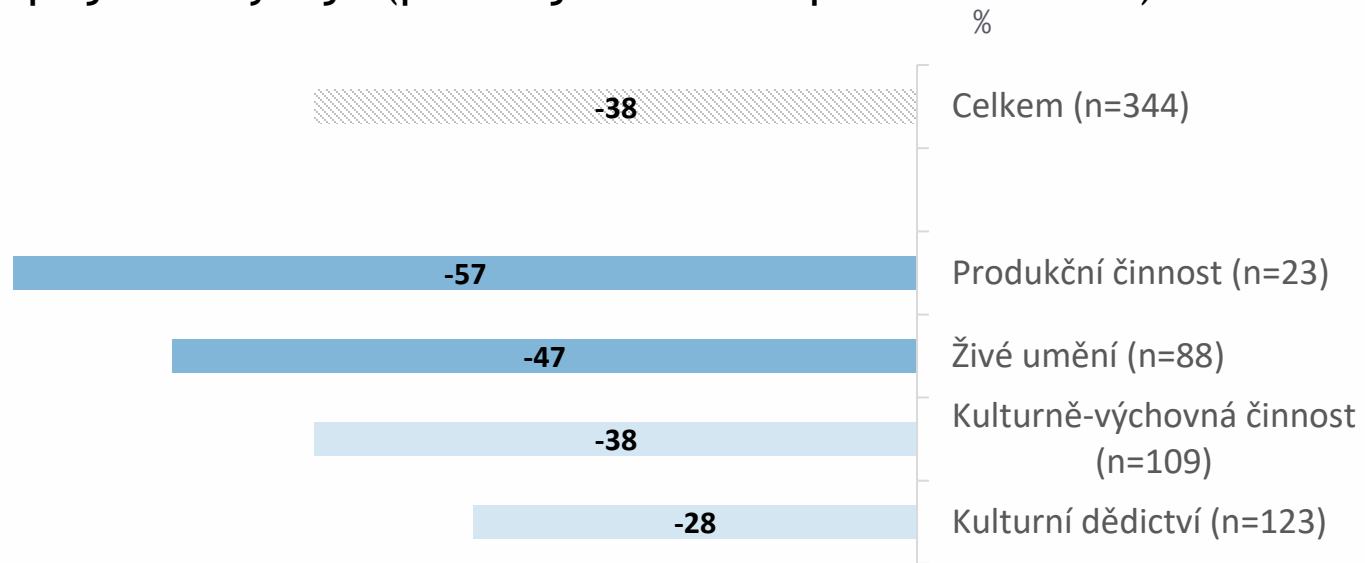
- Zřizované KS byly covidovou krizí zasaženy nejméně
- Celý sektor KS se v roce 2020 z hlediska příjmů a výnosů v průměru propadl o 38 % proti předkrizovému roku 2019.
- V poměru citelnější zásah hlásily podnikatelské a NNO subjekty.



„Jak velký byl, odhadem v procentech, pokles celkových příjmů a výnosů Vaší organizace, když srovnáte celý rok 2020 s celým rokem 2019?“

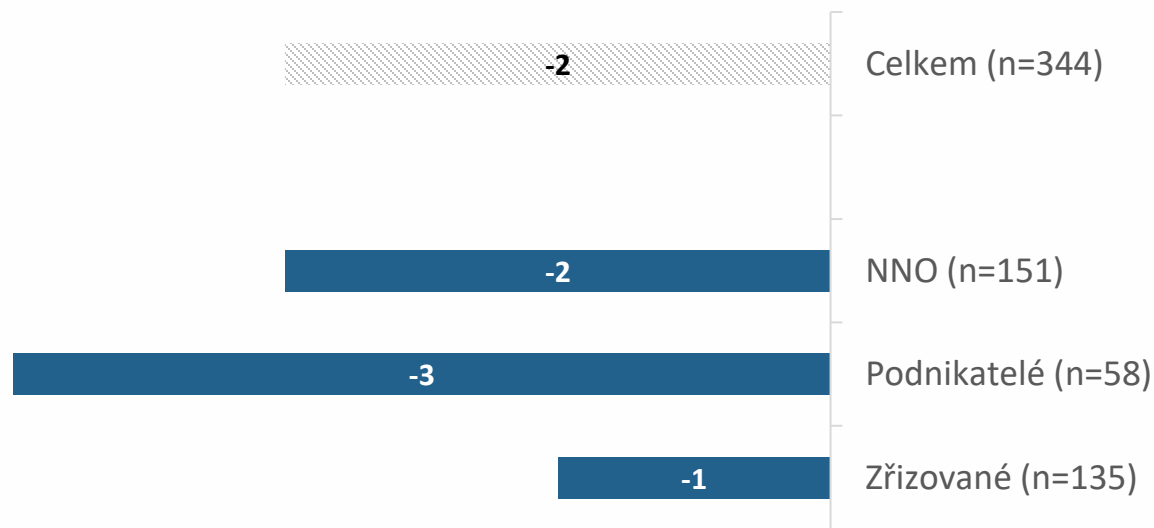
průměrná změna příjmů dle klasifikace činnosti KS

- KS činné v produkční činnosti a živém umění indikují vyšší propady příjmů a výnosů během covidové krize
- Naopak KS činné v oblasti kulturního dědictví zaznamenaly výrazně nižší propad příjmů a výdajů (pokles jen o 28 % oproti roku 2019).



**„Odhadem s kolika lidmi jste v době koronavirové krize, tedy od března 2020 do května 2021, museli ukončit spolupráci?“
(průměrný počet rozvázaných spoluprací dle typu KS)**

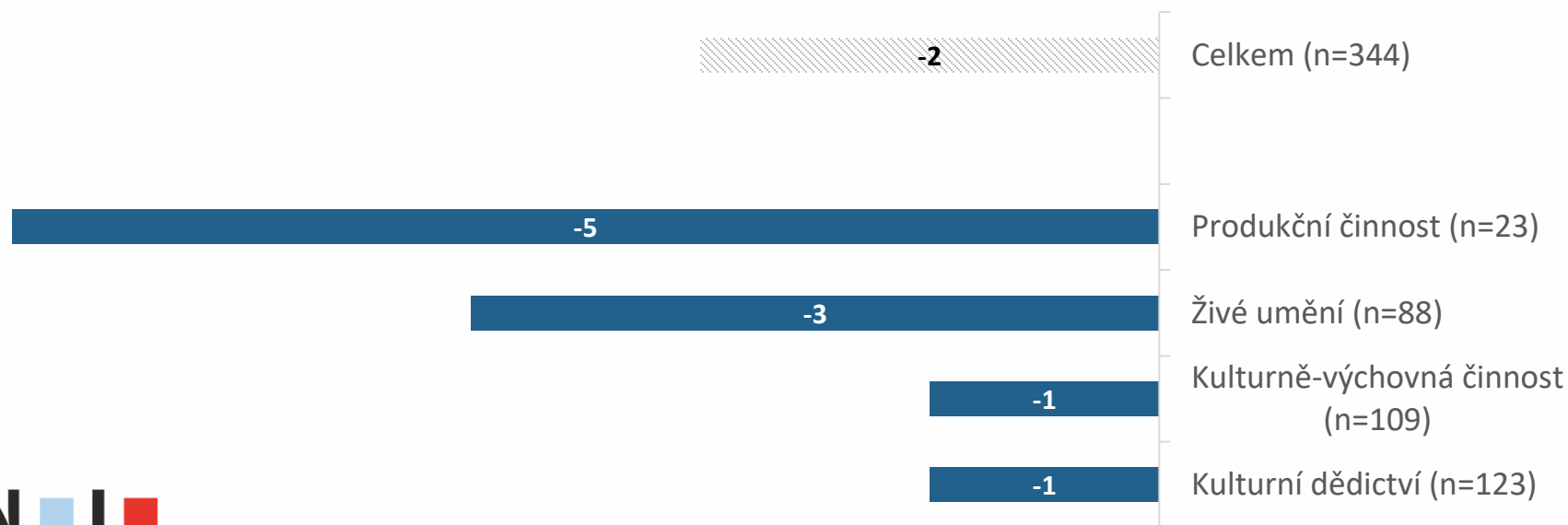
- V průměru se nejčastěji se stálými spolupracovníky rozloučili podnikatelé
- Nejstabilnější zůstávají zřizované KS s průměrně jedním odchodem.
- Opticky nízké počty jsou způsobeny zahrnutím i těch KS, které se nerozloučily s nikým (82 % ze souboru).
- Ty KS, které byly nuceny přistoupit k rozvázání spoluprací byly ale zasaženy výrazně citelněji než ukazují celkové průměry.



„Odhadem s kolika lidmi jste v době koronavirové krize, tedy od března 2020 do května 2021, museli ukončit spolupráci?“

(průměrný počet rozvázaných spoluprací dle klasifikace činnosti KS)

- Nejčastěji se s někým rozloučily KS zaměřené na produkci nebo živé umění
- Jde podle očekávání o oblasti, které jsou nejvíce vázány na kontakt s publikem.



Shrnutí hlavních zjištění

- Obecně nejčastější reakcí na koronavirovou krizi byl **útlum činnosti** (uchýlilo se k němu 68 % subjektů), ten však byl v mnoha případech částečně nebo zcela vynucen povahou souvisejících omezení.
- Dalšími hojně užívanými cestami tak byla **PR práce** s obvyklými uživateli, aby nedošlo k přerušení vybudovaného kontaktu (56 %), a **přenesení činnosti do online prostoru** (rovněž 56 %).
- V průměru nejčastějším zdrojem financí zůstala obvyklá **veřejná finanční podpora** (využilo ji 47 % subjektů).
- Ostatní opatření **bankovní půjčky, mimořádná finanční podpora zřizovatele a nepřímá finanční podpora** byly méně významné.

- Ze srovnání KS podle právní subjektivity je opět zřejmé, že nejméně starostí se zajištěním financování měly zřizované KS, jejich stabilita jim zároveň dovolila nadprůměrně se soustředit na opatření v produkční a komunikační rovině.
- **Podnikatelské subjekty** naopak musely nejvíce hledat **jiné formy financování**, přičemž se pro ně nejefektivnějšími staly vlastní zdroje, ale také mimořádné **veřejné covidové programy**.
- Střední nebo velké obavy z post-pandemického fungování organizace vykazuje 40 % dotazovaných KS, nejvyšší podíl je mezi NNO. Spontánní výpovědi zástupců NNO naznačují, že zejména se obávají, zda se podaří přivést zpět původní členy a obnovit pravidelné scházení se či zkoušky. – dát to tam?

Krise jako příležitost?!

- Spontánní odpovědi na pozitivní změny spojené s COVID-19 zahrnují nejčastěji: využití moderních technologií, využití času pro odkládané práce, plánování nových projektů, opravy či zlepšení procesů a postupů v KS.
- Z dotazovaných prostředků byl nejvyšší nárůst užívání během COVID-19 zaznamenán u videokonferenčních platforem, naopak sociální sítě, webové stránky a emailová komunikace byly již relativně zavedené před krizí.
- Jen pro 6 % z dotazovaných KS se některá online platforma stala novým zdrojem příjmů, mezi podnikatelskými KS to bylo 14 %.

Hlavní závěry

- Pro zřizované KS je typická vyšší stabilita – opírají se o předvídatelné a pravidelné zdroje financí a obvykle disponují vlastními či svěřenými prostory – krizi se jich tudíž nedotkla v takové míře jako ostatní typy KS
- Podnikatelské a NNO kulturní subjekty se naopak potýkají s různými druhy nejistoty. Obou typů se týká převážně nejisté zázemí, u NNO má dále vliv velký počet dobrovolníků v jejich řadách, u podnikatelů se zase přidává nejistota finanční.
- Hypotéza o rozdílnosti dopadů z hlediska území a velikosti obce se během této vlny šetření neprokázala

Co bude dál???

- Kultura stagnuje, prožívá osobní lockdown. Návštěvnost se nevrátila do stavu před covidem. Změnilo se chování diváků, kupují vstupenky na poslední chvíli (nejistota uskutečnění akce, představení, nepohodlí).
- Z pohledu KS - zvyšují se náklady (energie apod.), snižují se příjmy.
- Je otázka, jestli se kultura vzpamatuje, v období inflace a zvyšování všech nákladů, jestli si lidé budou moci "kulturu dovolit".
- KS zřizované veřejnou správou mají větší jistotu, i když v rámci úspor je pravděpodobné, že snižování rozpočtů zasáhne i tuto oblast.
- Podnikatele a NNO zasáhne tato situace ještě více. Loni tyto KS utratily většinu svých vlastních zdrojů.

Etnografie divácké žité zkušenosti v prostoru maloměstského kina

Terénní výzkum v Kině Řevnice, Praha-západ (rok 2008)

[ulož.to > kinořevnice.pdf](#) (*Iluminace*, 4/2010, NFA)

Cíl výzkumu:

- zjistit, jaký význam má lokální kino na malém městě a jak je vnímáno svými diváky i těmi, co chodí do jiných kin

Metoda:

- zúčastněné pozorování v prostoru kina
- polostrukturované rozhovory s diváky kina a s těmi, kteří chodí do jiných kin

Jak je Kino Řevnice vnímáno a jaký má význam?

1. Symbolický protipól multikin („popcorn-free culture“)
2. Komunitotvorná funkce
(místo setkávání, vytváření vztahů)
 - dává pocit domova,
napomáhá zakořenit do místa
3. Místo paměti - lokální i kulturní
(zakořenění do místa, identita)

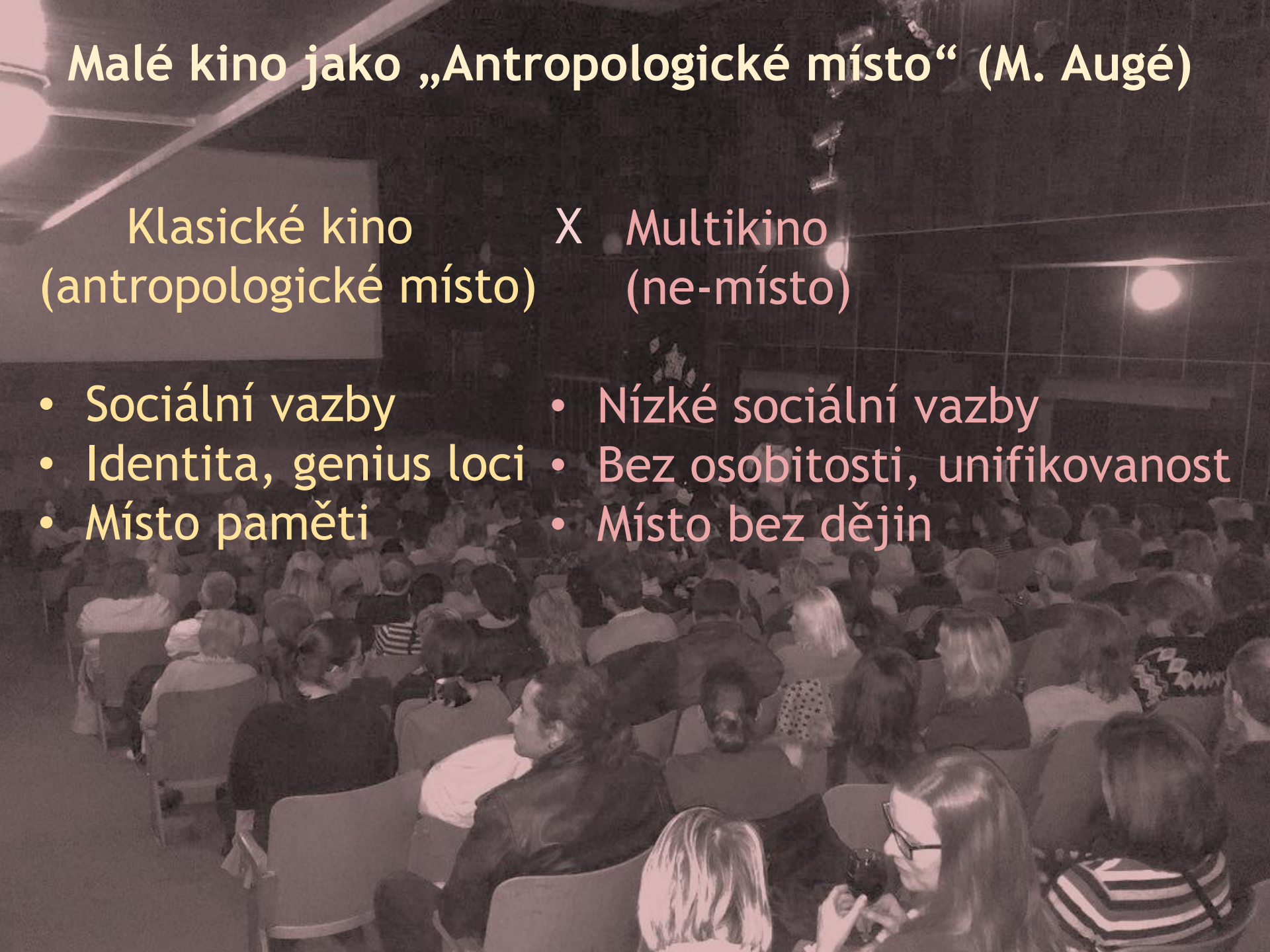
Malé kino jako „Antropologické místo“ (M. Augé)

Klasické kino
(antropologické místo)

- Sociální vazby
- Identita, genius loci
- Místo paměti

X Multikino
(ne-místo)

- Nízké sociální vazby
- Bez osobitosti, unifikovanost
- Místo bez dějin



Význam lokálního kina / lokální kultury pro místní život

- Pomáhá budovat vztah k místu (sociální vazby, pobývání v místě)
- Napomáhá rozvíjet lokální patriotismus (zájem o místo, hrdost na ně)
- Je protiváhou unifikované globální kultury (X nivelizace hodnot)

Další formy lokální kultury mají jiné významné funkce
(např. festivity oslovují naši archetypální podstatu, atd. atd.)

|| Aby byl svět v pořádku, musíme o kulturu neustále pečovat.
Tím budeme pečovat i sami o sebe. ||

Děkujeme za pozornost.

Mgr. Robert Bargel a PhDr. Jindřiška Gregoriniová

bargel@nipos.cz

gregoriniova@nipos.cz

Národní informační a poradenské středisko pro
kulturu

<https://www.nipos.cz/>